

“The proof of the pudding is in the eating.

Schildersbedrijven Van der Wal in Laren

Hendrik Schuring

Voordat de 25-jarige Willem Hermannus van der Wal zich op 23 april 1864 met zijn gezin in Laren vestigt als verver, heeft hij zich waarschijnlijk van te voren georiënteerd over zijn kansen in deze voor hem nieuwe omgeving. Huisschilder Van der Wal moet een getalenteerd man geweest zijn. Iemand die de kunst verstond binnen en buiten concurrerend vakwerk te leveren, klanten te werven en zijn vakmanschap over te dragen op zijn personeel en zijn zoon en opvolger. Hij legt, zo zou ver na zijn dood blijken, de basis voor florerende familiebedrijven met bekwaam personeel. Familiebedrijven, die van af de nestor meer dan 150 jaar kleur geven aan Laren en omgeving. Inmiddels staat de vijfde generatie aan het roer. In één ervan is onlangs zelfs al de zesde generatie aangetreden.

Dat Willem Hermannus een echte ondernemer was, valt op te maken uit enkele saillante feiten. In 1868, vier jaar na zijn komst in Laren, heeft hij al versterking nodig. In de Deventer Courant plaatst hij een advertentie voor een knecht. Tien jaar later in 1878 wil hij zijn bedrijf uitbreiden met twee man personeel. Hij heeft ook kans gezien op Verwolde opdrachten te verwerven. Zeer waarschijnlijk door tussenkomst van Allard Philip Reinier Carel baron van der Borch van Verwolde (1842- 1919). Deze baron heeft vertrouwen in het talent en vakmanschap van zijn huisschilder Van der Wal en verschaft hem een lening voor de aankoop van een huis met werkplaats.

Het Laren van toen

De dissertatie van Sjoerd Rijpma (1931-2015), *Gezondheid en gezinsindividualisering in een agrarische gemeenschap*, uit 1973, geeft een aardig inkijkje in Laren,

toen Willem Hermannus van der Wal er met zijn vrouw en zoon kwam wonen. In die tijd, schrijft Rijpma, begeeft men zich in Laren weinig in de buitenwereld. Dat is onder meer af te lezen aan de opgave van de gemeente van herkomst van huwelijkspartners, die in 1870 in Laren trouwden: van de 37 paren die trouwden in dat jaar, kwamen 33 mannen en 32 vrouwen uit Laren. Willem Hermannus laat zich aan een dergelijk patroon niets gelegen liggen. Aan durf heeft het hem niet ontbroken.

Willem Hermannus is op 26 maart 1839 in Olst geboren. Zijn jeugd brengt hij door in Gorssel waar hij zijn vrouw Alberdina Schutte (1835-1909) leert kennen. Het pas getrouwde stel krijgt daar een zoon Willem Hermanus (1864-1937).

Uit het onderstaand uittreksel van het bevolkingsregister van de gemeente Laren blijkt dat van der Wal zich laat inschrijven als verver.

12280

Dagtekening en Jaar der Inschrijving.	FAMILIENAAM. (Familiennaam der vrouw.)	VOORNAMEN. (Voluit geschreven.)	Gedacht (N. menselijk) V. (overmatig)	Betrekking van elken persoon tot het hoofd van het huishouden (geet is verlaten voor afzonderlijk huishoud)	Dagtekening en Jaar der Geboorte.	GEBOORTEPLAATS. (Met aangeving der provincie voor landsliden, van het land voor vreemdelingen.)	BURGERLIJKE STAAT II. (gekond.) W. (volwraamt.) S. (geschieden van wijf)	Veranderingen en later Dagtekening	Kerk-gemeenschap.	Amt, Hoofdberoep of Beroep, waarvoor men het hoogst is aangeslagen. (Bij het meest bepaald aandelen, voor openstelling is overeenstemming met het patoot.)	Huizing. (Straat, gracht enz. wijk, loten nummer.)	Dagtekening en Jaar der vestiging in de Gemeente.
2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
	Van der Wal	Willem Hermannus			1839	Olst (Gronj)						23 april 1864
	Schutte	Alberdina			1835	Gorssel (Gronj)						25 maart 1864
	Van der Wal	Willem Hermannus			1864	Gorssel (Gronj)						
	Van der Wal	Johanna										

W. H. van der Wal
to LAREN, vraagt een
SCHILDERSKNECHT. 1868

1868, advertentie in de Deventer Courant

Laren was toen nog verdeeld in veertien wijken, aangegeven met de letters A tot en met O. Dit zijn de kernen van de kerkdorpen Laren(A) en Barchem (O). Het gezin van der Wal gaat wonen op A 27, aan de weg naar Deventer. Voor een huisschilder niet onbelangrijk: op 31 december 1869 zijn 731 woningen geteld waarvan 493 in het deel van Laren. In dat gebied worden de verbindingen gevormd door 45,6 strekkende kilometer weg. In de gemeente en in de omtrek bestaat nog veel grootgrondbezit. Ampsen, Verwolde, Oolde, de Velhorst, 't Ross, de Boekhorst, de Cloese, de Heest, het Overlaar e.a, alle goederen van tussen de 200 en 1200 ha met natuurlijk 'huizen', bijgebouwen en boerderijen.

Willem Hermannus mocht Verwolde tot zijn opdrachtgevers rekenen. Aan het huis vonden modernisering plaats in 1890 en 1926. Er woonden lange tijd ongetrouwde familieleden. Dit veranderde pas in 1890 toen na de dood van tante Sophie het echtpaar van der Borch- van Zuylen van Nyevelt met hun kinderen het huis betrokken. Van der Wal had concurrentie op Verwolde. Françoise Bonger- van der Borch van Verwolde (1887-1975), dochter van dit echtpaar vertelt in haar boekje *Herinneringen aan Verwolde en zijn bewoners in de tijd van mijn jeugd*: "De oude Ter Hogt uit Almen schilderde het huis en deed dit zoo goed, dat er 37 jaar later nog nooit een kamer opgeschilderd was." Er zal vast wel wat voor Van der Wal te doen zijn geweest.

Françoise's ouders lieten niet alleen het huis, maar ook tot het landgoed behorende boerderijen onder handen nemen, zoals *Denneboom* (Jonker Emilelaan 2) uit 1877, *Meijer* (Jonker Emilelaan 3) uit 1886, *'t Jagershuis* (Juffersdijk 2) uit 1887, *Hendrika-Hoeve* (Oude Holterweg 1) uit 1892, *Jacobahoeve* (Juffersdijk 1) uit 1899 en *Klein Dengerink* (Markeloseweg 15-17) uit 1902 en *Groot Dengerink* (Markeloseweg 10) uit 1905.

De zaken gaan goed

Wellicht heeft het werken voor Verwolde er ook toe bijgedragen dat de zaak zo floreert dat Willem Hermannus, in 1868 middels een advertentie in de Deventer Courant, een knecht vraagt.

Dat de zaken goed gaan en het schildersbedrijf groeit blijkt circa tien jaar later als Van der Wal weer een advertentie plaatst in de Deventer Courant. Het schildersbedrijf uit Laren heeft behoefte aan twee schildersknachts.

Van der Wal koopt rond 1888 het pand "Mentink" met smederij aan de grindweg naar Holten (tegenwoordig de Holterweg), bij inschrijving bij deurwaarder G.J. te Roller te Voorst, zo blijkt uit het bericht.

De 'rode Baron' van der Borch van Verwolde, die zijn

Een tweede advertentie, ca. 10 jaar later, geplaatst in de Deventer Courant

LARENS HISTORIE	
LARENS HISTORIE	(onroerend goed)
1884	Notaris Hooglandt verkoopt voor de kinderen Gossink, het plaatsje OONK onder Laren 4.53.50 ha.
1886	Verkoop van enige goederen, not.Hooglandt Lochem Voor Heijink op LENDERINK bouw. bij het dorp. Groen-grond en heide bij BROEKHUIS, weiland/heide bij CORNELIS, weiland en heide bij BUISWEERO.
21 sep. 1887	Te verkopen in Logement 'Eggink' ten verzoeke van de erven van mej. de wed. Wansink. Het plaatsje BRENGENBERG 4.25.50 ha en het daghuurdersplaatsje DE DEKKER 2.70.30 ha te Golde. (inlichting bij H.J.Wansink)
30 juni 1888	Verkoop van vastgoed, notaris v.Haafden Vorden, bij logementhouder Eggink in het dorp Laren. Finaal verkopen: het bouwplaatsje DE VELDPAAP met aangelegd daghuurdersplaatsje aan de weg van Deventer naar Verwolde, totaal 8.29.70 ha (bedoeld wordt Trekop, Oude Deventerweg)
07 jan. 1888	In Laren bij inschr. te Koop of te Huur. Het plaatsje VAN MENTINK met smederij, waarin vroeger met goed succes de Smidsaffaire is uitgeoefend, aan de grindweg bij het dorp Laren. Terstond te aanvaarden. Franco brieven met opgave van koop- of huurprijs worden tot 15 jan. ingewacht bij den deurwaarder G.J. te Roller te Voorst. (nu schildersfirma van der Wal Holterweg)
26 apr. 1889	Erve HAATMAN te Kl.Dochteren. 11.59.30 ha verkocht aan Reint Amtink op 'Bruggink' voor f.3226, terwijl de bosmen werden genaast voor f.182..
04 juni 1890	Veilen en Verkopen, het boerenervé HAVERKAMP Laren, 57 a.64 ca. (Inl. bij H.G.Bannink)

bijnaam te danken heeft aan zijn pleidooi voor kiesrechtuitbreiding, leent de ondernemer Van der Wal voor deze aankoop een startkapitaal. Er wordt een nieuwe woning gebouwd met daarbij een schilderswerkplaats. In 1890 wordt het pand betrokken door de familie Van der Wal.

in Schryvings biljet over
 verfwerk van de barak
 die hier geplaatst is

 Verfwerk binnen 2 keer verwen
 in bestaande kleur f 12,50
 buitenwerk 2 keer f 40

 f. 19,50

 A. B. Van der Wal Sr

 Laren 20 Sept 1892

 Hoogw. Mr. H. H. H.
 Cristiaan avond ontvang ik nog bestaand
 inschrijvings biljet van 1 van schuur uit Laren,
 die aan een zoon de Margareta, verzocht had
 ook te mogen inschrijven; en door deren nacht
 niet vernemen had. Dit scheelt nog al belangt.

 Met de meeste hoopzetting
 Het H. H. H.
 O. J.

 de koppel
 Woensdag morgen

Inschrijvingsbericht (offerte), van 20 september 1892

Van der Wal is doortastend en calculeert scherp, dat kun je uit het inschrijvingsbericht (offerte), van 20 september 1892, opmaken. Hij schrijft voor een bedrag van Fl. 19,50 in op een schildersklus in Laren. Het gaat om het buiten- en binnenverfwerk in de bestaande kleur van een barak. Of hij het werk gekregen heeft is niet bekend. Wel vermeldt een notitie onder aan het biljet dat de inschrijving van de "verver uit Laren nogal belangt scheelt".

Laren uit die tijd vormt een gesloten gemeenschap, volledig agrarisch, gekenmerkt door een sterk buurtschapsverband. Van der Wal voelt zich kennelijk op zijn plek in Laren. In 1879 is hij betrokken bij de oprichting van muziekvereniging Apollo.

Van der Wals weten van aanpakken

Ook Willem Hermannus' zoon Herman (Mansoom) en kleinzonen Herman (1891-1977) en Albertus (kortweg Bertus)(1902-1978) weten van aanpakken. In 1920 wordt een stuk grond aan de weg naar Deventer in Laren (tegenwoordig de Deventerweg) gekocht. Op dit perceel wordt een huis met werkplaats gebouwd. Hier vestigt zich de oudste zoon Herman, Bertus blijft op "Mentink". Mansoom vindt het kennelijk belangrijk, dat zijn zoons ieder hun eigen weg kunnen gaan en hun eigen stijl van werken ontwikkelen. De bedrijven worden mede gezichtsbepalend voor Laren.

Voor beide broers gaan de zaken goed en ze ondersteunen elkaar waar en wanneer dit nodig is. Herman en zijn vrouw Mina Greutink (1893-1973) krijgen twee kinderen. Herman (junior) en Bertha geven aan het bedrijf van vader niet te willen voortzetten. Hun neven Herman (1928-2013) en Willem (1934-2004), kinderen van Bertus en zijn vrouw Dina Heuvel (1904-1993) gaan wel het schildersvak in. Een adequate opleiding is belangrijk in de familie Van der Wal. Herman en Willem bezoeken onder andere de Nationale Schilderschool in Utrecht. Na het afronden van deze opleiding mag men zich hierna Meesterschilder noemen. Herman en Willem behoren tot vierde generatie. De oudste, Herman, neemt het bedrijf van vader Bertus op "Mentink" over en de jongste, Willem, neemt in 1963 het bedrijf van hun oom Herman aan de Deventerweg over. Hun vader Bertus staat zijn mannetje. In 1971 viert deze telg uit het geslacht Van der Wal dat hij al 55 jaar in het schildersvak zit. Zijn kwaliteiten worden erkend met een eremedaille van de Schilderspatroons Bond. Hij gaat nog regelmatig mee naar het werk. De jubilaris en zijn

vrouw Dina Heuvel krijgen van het personeel als waardering een schilderij aangeboden van Mentink (zie foto 1930).

Herman krijgt samen met zijn vrouw Jo Wolters twee zonen waarvan er één veel voor het schildersvak voelt. In 1983 neemt zoon Wim samen met zijn vrouw Willy Vrieling het bedrijf aan de Holterweg over van vader Herman.

Willem en zijn vrouw Aaltje Verdonk krijgen aan de Deventerweg drie kinderen waarvan er twee de schilderskwast graag willen overnemen van hun vader. In 1993 nemen zus en broer, Albertine en Marc het bedrijf over. Wim, Albertine en Marc zijn hiermee de vijfde generatie Van der Wal die het schildersvak voor

Van der Wal aan de weg naar Deventer, circa 1925. Op de foto staan van links naar rechts: Herman, zijn vrouw Mina en een onbekende knecht.

Deventerweg, nu

Van der Wal op Mentink, circa 1930. Op de foto staan van links naar rechts: Bertus, met zoon Herman (1928-2013) op de arm, een onbekende knecht en Mansoom.

Holterweg, nu

eigen rekening en risico uitoefenen in Laren. En sinds kort (2011) is ook de zesde generatie toegetreden tot de schildersfamilie. Bart, de zoon van Wim en Willy, staat al klaar om de zaak aan de Holterweg over te nemen. De kinderen van Albertine en van Marc zijn nog te jong om in de voetsporen van hun moeder of vader te treden

Tot slot

Nestor van der Wal werkte indertijd met zelfgemaakte verf van pigmenten, zinkwit, lijnolie, puimsteen en peut. De eerste generatie ging nog te voet naar de klant. Daarna kwam al snel de fiets, ladder op de nek, gevolgd door de bakfiets. Tegenwoordig komen de Van der Wals voorrijden met een bestelbus, maken zo nodig gebruik van stijgers en een hoogwerker. Verf komt van een groothandel, trendy kleuren worden gemengd in een computergestuurde mengmachine. Veel handwerk is gebleven. In familiebedrijven gaan de inspanningen van de echtgenotes veel verder dan het op de winkel passen. Iets heel nieuws in het familiebedrijf Van der Wal is, dat een zus en een broer

Jubileum schilderspatroon in Laren

★ De eremedaille van de schilderspatroonsbond is aangeboden aan de heer A. W. van der Wal te Laren omdat hij al 55 jaren in het schildersvak zit. Het feit is in intieme kring gevierd met het personeel dat hem en zijn vrouw een schilderij aanbod van het huis van zijn vader zoals het er uitzag toen de heer v.d. Wal in de sinds 1864 bestaande zaak kwam. Rechts van de tafel de heer en mevrouw v.d. Wal. De heer v.d. Wal gaat nog geregeld mee naar het werk.

Deze week schoolvoetbal in Lochem

LOCHEM. — De scholen in Lochem hebben paasvakantie en dat betekent dat de commissie bestaande uit de heren H. de Boer, A. Groenouwe en G. Ossenkoppele in samenwerking met de afd. Gelderland van de KNVB weer een school-

spelers in hun eigen belang aangera- den hieromtrent te informeren bij de volgende adressen:

De heer G. Ossenkoppele, Maurits- weg 4, tel. 2772; de heer H. de Boer, Rembrandtlaan 57, tel. 2326; de heer A. Groenouwe, Bure. Leenstraat 6.

Op de foto staan van links naar rechts Chris Kuiper, Gerrit Eggink (beiden Van der Wal op Mentink), Bertus en Dina van der Wal en Hendrik Stegeman (Van der Wal Deventerweg)

samen een bedrijf gaan runnen. Albertine gaat ook mee op karwei, als dat nodig is. Overigens, de Van der Wals leer je het beste kennen door met hen in zee te gaan en hen een schilderklus te laten doen. "The proof of the pudding is in the eating."

Bronnen

Gerald van der Wal, zoon van Willem van der Wal en Aaltje Verdonk, project begeleider grondzaken en kenner van en speurder naar de familiegeschiedenis van der Wal schilders in Laren, Laren mei 2015.

Sjoerd Rijpma, *Gezondheid en gezinsindividualisering in een agrarische gemeenschap*, 1973.

Francoise Bonger- van der Borch van Verwolde, *Herinneringen aan Verwolde en zijn bewoners in de tijd van mijn jeugd*, 2006.

J.C. Bierens de Haan en J.R. Ras, *Verwolde, huis en tuin, Gelders land- schap en Geldersche Kastelen*, 2006